

Рукописи се не врањују.
Огласи и белешке на
плаћају се по погодби.

Редакција је у улици
Франковој бр. 20.

Гласак уредник
ДРАГ. С. ГОГИЋ

НАРОД

Демократизација Мађарске

I.

Мађарски изборни систем је једно од главних оруђа мађарског владања над Словенима и Румунима. О том методу рада дао је румунски новинар г. Драгијеско у француском социјалистичком листу »Иманите« неколико добрих информација, које су данас у толико више од интереса у колико је на дневном реду лажна игра о некој демократизацији Мађарске.

Изборни политички режим који Мађари дају народностима у Мађарској у тој мери је одвратан и неправедан, да је и сам покојни Фрања Јосиф, који је иначе био персонификација неправде, морао једном да предложи Мађарима изборне реформе. Али је то тада било увалуд.

Данашњи цар под притиском догађаја из Русије, интервенисао је у истом смислу. Граф Гиса покушао је да предложи мађарској олигархији изборне реформе, али је наишао на такав отпор да је морао отићи са власти. Нова влада графа Естерхази дошла је са програмом о изборној реформи. Само за њега проблем није у томе да искрено оствари опште право гласа, лојално, демократски и праведно, оно право гласа које по општем уверењу доводи у опасност гospодarство Mađara nad народностима, већ опште право гласа, које појачава мађарско гospодarство, које доводи до разорења народности и до њихове мађаризације, које осигурава за већа времена олигархији из Пеште могућност да експлоатише тринаест милиона Mađara.

У том циљу Векерле се удружио са тако званим демократима из Mađarske, онима, који се издају за одлучне пријатели општег права гласа, као и са присталицама Карољеве групе.

БЕДА У ХЕРЦЕГОВИНИ

Ловача, 2. дец.

Загребачки «Обзор» пише да су реквизиције сваке врсте, које аустријске власти врше у Херцеговини, довеле становништво до такве економске и физиолошке беде, да има на стотине случајева умирања од глади.

«Ево укратко тога саопштења из «Обзора»: Сви мушкица од 15 до 60 година још од почетка рата узети су у војску. За ис-

храну становништва радије су само жене и старици. Али 1916 године дуга суши уништила је жетву. Несрећни свет морао је да једе траву коју је чула поред воде, па и зато је морао ићи често далеко. Народ се хранио корењем, којим је некада хранио сви ње. Хиљаде жена и деце разболели су се и хиљаде их је умрло. Нестало је читавих породица. Полицијске власти су наредиле да се у умрлицама не сме писати смрт од глади, већ смрт од тровања.«

Влада је створила чете које скупљају све живо и извозе га, остављајући становништву свега два кила месечно на главу. Да би умирала раднице из вароши у Аустрији, који непрестано прете штрајком, ако им се не да јевтиног меса, влада је реквирирала из Херцеговине сву стоку. Це на, која се плаћа сељаку за говече, једва допушта жртви да купи кожу и да од ње направи опанке.

Година 1917 била је још несрећнија. Суша и страшна врућина трајали су шест месеци.

Несрећно становништво морало је ићи по пет, шест и осам сати далеко, да нађе воде. Стока је поцркала. Од жетве није се добило ништа. Граница је затворена; с поља се није могло ништа сазнати о страшној беди. Војницима из овог краја, који су већ три године под оружјем, није никада допуштено да иду на осуство.«

ПОЛЦЕР И ЧЕРНИН

Цирих, 2. дец.

«Франкфуртер Цајтунг» потврђује вести о министарској кризи у Аустрији. Њу је изазвала парламентарна група, чији је шеф барон Бек.

Берлин има највише утицаја на ову групу. Она је највише замерала цару Карлу због указа о амнестији; она је натерала Полцера да поднесе оставку и сада жели да обори Сајдлер, јер њега сматра одговорним за све већи утицај Словена у аустријском парламенту.

«Берлинер Цајтунг ам Митаг» објављује једно писмо из Беча, како је дошло до оставке Полцера, шефа дворске канцеларије у Бечу. Полцер је, вели се у писму, уживао такво црево поверење, да се није устручавао да водиличну политику и да интригира против грађана

Чернина, који за неке личности није био мирљив. Хтело се да Полцер замени Чернина, инаугурира ултра — мирљуруву политику. То му није успело. Разне околности појачане офанзивом у Италији, деловале су на младога цара да се одвоји од свога шефа. Тим је доказао да не одобрава његову политику већ Чернинову.

КАРЛО НА ФРОНТУ

Рим, 2. дец.

Аустријски цар дошао је у Бече пре неколико дана. Дочекало га је неколико виших официра, који су га известили о ситуацији. Одмах затим цар је отишао на фронт, на иорски ручак били су позвани: командант једине веће групе војске, фелдмаршал Конрад са његовим шефом штаба, Малером, и фон Фердрос, командант дивизије царских ловаца. Цар је дуго конферирао са Конрадом. После тога посетио је разна места на фронту.

КРАЉ НИКОЛА

Рим, 2. дец.

Краљ Никола назебао је пре неколико дана и као полујболестан изашао је у штетњу са принцезом Ксенијом у омотореном колима и добио запаљење плућа.

НЕОБИЧАН ГАС

Ништа данас не изненађује толико Енглезе, Аустријанце и Канаџане за француским фронту, као што им ништа не улива толико дивљења према виталној енергији француског народа као вјардан призор који посматрају свакога дана.

Одмах иза борбене линије, у домаћају немачких топова,

натаџе се разорена села и порушени мајури. Гранате су порушиле зидове, а ватра је све уништила. Од села, колиба и мајура остале су само развалине. Становници, које везује силна љубав за њихове домове, нису их хтели напуштати. Под развалинама остале су читави подрумци и ту они живе. Даљу се не видију; али чим се спусти ноћ, они излазе на површину. Све same жене: мушкиње је тамо где се бије бој. Оне излазе из својих скровишта, иду у мраку

лево и десно до својих њива и ту ору, сеју, жању, гаје по

ире, све прека голишњим временима. Чувају земљу да се не запарложи и одржавају њену плодност.

Даљу врши смрт свој постојању буја живот.

Најчудније при том је ово:

да је у једном и у другом слу

чају једно исто хемијско тело

којој се налази у ваздуху, оба

ова гаса су за живот неоп

ходно погребна. Иначе сваки

за себе доноси смрт.

То што вики за сам азот,

вики и за метове, ујединења,

једна служи само за зло и

игра најважнију улогу. Овде за убијање. Другима се кра

стимо свакога дана да бисмо могли живети; јер без њих не би било живота у опште.

Азот чини једење са кисеоником, водоником и азотом. У комбинацији са другим елементима налази се у Амонијаку, цијанводониту итд. У хемијској индустрији има улогу и грз азотна киселина, која са сумпорном и хлорном киселином чини основицу целокупнхемијске индустрије.

Тако се азот у мањим или већим количинама налази распострањен свуда, у разним облицима. Као сребрни нитрат употребљава се у меденина, у фотографији. Кречни нитрат служи као база за најбоља ћубрења. Други витрати као поташа, сада употребљавају се у паротехници или за ћубрење; и т. ј. Азотнокиселина комбинована са другим телима, даје многобројна једења, која су од велике важности у бојацијској индустрији. Од њега се прави велики број експлозива: пикрат, мелит, нитроглицерин, динамит, бездимни барут и т. д.

Али, као што напред поименујмо; азот је неопходно потребан за живот. Протоплазму живе ћелаје састављају албумини, који садрже: кисеоник, водоник, угља и азот. Без албумина, а то ће рећи без азота, нема живота. Азот се налази у већој количини у многим зрачима, клијама, у језграима као главни састојак животних ћелија.

Физиолошка анализа најбоље је утврдила потребу азота. Животиња непрестано троши албумин, зато је неопходно потребно уносити у организам непрестано азот, да би се надокнадио губитак. Само животиње и бљске садрже албумин. Животиње га одузимају од других животиња и бљака хранећи се њима. Човек га узима и од једних и од других.

ТУРЦИ ЗА МИР

Лондон, 2. дец.

Из Женеве јављају да су турски делегати који су пошли на конференцију у Берн за измену заробљеника тражили од владе у Цариграду пуномоћство да могу отпочети, што је могуће пре, преговоре за засебан мир.

Ако ова вест буде истинита, онда није тешко погодити побуде. Међутим јављају да су делегати задржани у Бечу из бојазни да не отпочну преговоре замир.

ИЗБОРИ У ЗАГРЕБУ

Загребачки листови јављају, да су на дан 15, 16 и 17 октобра ове године извршени избори у Загребу за половину градских заступника. (Мандат траје ишест година, али сваке треће године мандат истиче половини и на њаково место се бирају други). У све три изборне курије победила је листа удружених коалиција и напаца и Старчевићанаца против франковачке листе. Изабрани су у првој изборној курији: Архитект Вјекослав

Хајнц, Никола Ђук, Јулијо пл. Хапер Сигетски, Др. Јана Херцег, Др. Лав Мазура, Др. Анте Павелић, Крсто Павловић и Др. Ђуро Шурмин.

У другој изборној курији изабрани су: Иван Андрић, Славо Батушаћ, Гвидо пл. Хрельевовић, Франо пл. Гултак, Др. Иво Јуришић, Др. Светозар Ритиг, Стјепан Кочић, Др. Стјепан Сркуљ, Рудолф Вадиц, Др. Никола Винтерхалтер и Никола Крок.

У трећој курији изабрани су: Александар Ауц, Јанко Беденко, Иван Чупак, Иво Јуришић, Драгутин Маркези, Анте Кавран, Кузма Рожић, Мирко Ферковић, Алфонс Руцер и Славољуб Живичњак. — До сад су редовно били бирани франковци у трећој курији, а сад су и ове најмање са готово 300 гласова мањине.

АМЕРИЧКА ВОЈСКА

Њујорк, 2. дец.

Сједињене Државе могу, а да не проширују почетну границу старости од 21 године, позвати под заставу 5 милиона војника осим она три милиона који је већ раније предвиђено.

Мисли се, да ових пет нових милиона неће бити потребно сазивати, али сав ратни материјал за наоружање тог броја биће спремљен као мера предострожасти, чим се прва народна америчка војска крене на другу страну Атланског Океана.

ИЗ РОПСТВА

Париз, 2. дец.

Последњом енглеском офанзивом ослобођено је око хиљаду француских грађана, који су дошли у Амјене. Из њиховог причања, види се, да је режак, који власа у селима у области Камбрена, права робија са тешким казнама. На најмањи потказ, целим породицама одузима се храња. Они даље причају да је све становништво уверено у надмоћност савезничке снаге и у своје ослобођење и да то уверење чини непријатеља врло немирним.

ТЕШКА КРИЗА

Женева, 1. дец.

Јављају да је финансијска ситуација у Аустроугарској веома тешка и озбиљна. Нова емисија од седамнаест милиарди новчаница изазвала је велико узбуђење. »Наје Фраје Пресек пише, да је тим повећањем папирног новца само још више појачана оскудица у свим главним животним потребама, а нарочито у намирницама, оделу и угљу.

НА ПЈАВЕ

Лондон, 2. дец.

Директор «Обсервера» коментарше операције, које су се развијале прошле некеље на италијанском фронту и он мисли, да је непријатељ концентриса своје снаге између Бренте и Пјаве у нади да ће

и на том сектору наћи на слаб отпор, као што се десило на Сочи.

Постигнути резултати сигурно су показали Конраду и Кробатину, да није више случај, да могу рачунати на по-пуштљивост војске, коју имају против себе.

И поред бројне надмоћности нападача и упркос врло честим напада, непријатељ неје успео, да се спусти у равницу а претрпео је веома тешке губитке.

Због важности брањеног сектора и због епског отпора — каже «Обсервер» — битка између Бренте и Пјаве може се сматрати као други Верден само у пространјем обиму.

Око велике централне тврђаве на вису Грапа, која доминира околином као и Дуомон на Вердену, бије се, дакле, једна од најважнијих битака у рату, која је присилила непријатељске трупе дуж доњег тока Пјаве да остану неактивне.

Задржавајући се на линији доње Пјаве, Макензи је избегао опасности, да му буде одсечен саобраћај кад, услед доласка енглеско француске војске, буде принуђен на повлачење на линију Таламента.

ЈЕДНА НАРЕДБА

Милано, 2. дец.

Дневна наредба команданта III армије, војводе од Аосте, гласи:

Војници треће армије! Непријатељ је још један пут покушао да пробије нашу од брану на Пјави, али је његов држак савладана вашим енергичним противнападима, који су га отерала на другу стану реке, приморавши га да нам остави преко хиљаду заробљеника и многобројне митраљесе. Позвани на акцију, ви сте још једном дали диван доказ о вашем агресивном духу, који ја добро познајем; и показали сте непријатељу да сте још они исти војници, који су га победили у толико бојеву и који ће га знати опет победати када буде кућну час.

Ја то говорим вама, славни ветерани са Краса! и вама, млади војници, цвет вечној италијанског пролећа! Најживље речи своје упућујем вама, јер сте се борили одушевљено и са полетом Хероја, и ви власнице признане отаџбине, која ће са узбуђењем слушати о овом новом славном нападу.

Моји војници! Суве победе блистају се још на вашим исиданим заставама и расипају маглу минулих суморних дана, и сада ме где вас већ данас уперавам да вим вере у ваше ратничке врлине. Са њима ћете умети задржати непријатеља и губити Италије неће још дugo газити срамно стопало непријатељске. Високо вух, другови, за отаџбину и Слободу!

САОПШТЕЊА

Пешад. мајор г. Стеван Ђаковић, нека јави своју адресу сестрићу Александру М. Петровићу редову 2 б. П. бр. 48.

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

ФРАНЦУСКИ КОМИНИКЕ

Јака артиљеријска акција у области Мезе и де Шампањ, источно од Сипе и у Алзасу. Југозападно од Серне и Французи су извршили један успео препад на немачке ровове.

Извештај Штаба Источне Војске. — Јуче су Руси одбили једну бугарску патролу а Италијани непријатељска одељења. — Данашњи дан је миран.

ЕНГЛЕСКИ КОМИНИКЕ

У извештајима о југоисточној борби у близини Билкура каже се да је непријатељ извршио два напада у зору а после јаке артиљеријске припреме. Први напад управљен је у северном правцу против наших положаја на Хиденбургову линију, одмах до Билкура а други на широм фронту на истоку и североистоку против угla наших рововских линија јужно од Бенскур ле Каникур. Оба ова напада одбацила су са великим губицима по непријатељу. Мало доцније извршен је нов напад на овом другом фронту и неки непријатељски делови ушли су у разорене ровове угla наших ровова.

Неколико Немаца, који су стигли до наших ровова на другим тачкама, убијени су или заробљени. Локална борба продужена је целог дана око малог дела ровова, где је непријатељ ушао, али ситуација је остала непромењена.

Прошле ноћи одбијен је један непријатељски испад југозападно од Лабасе. Нанели smo непријатељу губитака и добили заробљеника у сукобу патрола источно од Зонебека.

Доцнје. — Јутрос смо успешно напали један мањи непријатељски положај и људе у њему делом побили делом заробили.

Источно од Вилкура биле су борбе бомбама у оном делу ровова, које је непријатељ узео. Добили смо још заробљеника. Непријатељска артиљерија била је нешто активнија на разним тачкама јужно од Скарпа и североисточно од Ипра.

НАЈНОВИЈЕ ВЕСТИ

ЛОНДОН. — Велики рабијер у Енглеској упутио је краљу Ђорђу писмо, у коме у име милиона Јевреја из целог света изјављује благочарност на изјави енглеске владе да од Палестине створи народно општество јеврејском народу.

ЊУЈОРК. — 6300 лица присуствовало је отварању савезничке велике војне изложбе. Призор је јединствен. На изложби се виде тенкови како разоравају препреке и утврђења.

ЛОНДОН. — Проносе се гласови да ће се Ватикан преселити у Шпанију, како би Папа

ИТАЛИЈАНСКИ КОМИНИКЕ

Јуче у зору, трећега дана нове борбе између Бренте и Пјаве, непријатељ је, снажно напао пошто је више сати сконцентрисао ватру својих батерија на вису Каприле и у области виса Берете. Нашавши на наш јак отпор, он је прекинуо пешачки напад и док је вршио јак притисак отворио је артиљеријску ватру, која је трајала целог дана. Наше батерије снажно су одговарале и заједно са нашим аеропланима успесно су бомбардовали непријатељске трупе док су се концептисале у равници северно од наших линија. Рано у јутру јаки рафали, којима је следило снажно разорно бомбардовање, обасули су наше положаје на Монте Сонароло, које је непријатељ напао у намери да изврши опкољавање са запада.

Јаки нападни таласи у масама су управљени на кланац Орсо, вис Солароно и на врх долине Калчино. Величанствен упоран отпор наше пешадије, довео је до борбе прса у прса и борбе бомбама. Сјајно потпомогнута нашом и француском артиљеријом пошадија је успела да одржи положаје и да сузбије непријатеља. Као накнаду за крваве жртве свога дана непријатељ је добио врло кратку траку земљишта северно од виса Сонароло.

Наша лака ескадра ушаљаје у недељу ноћу у трстански залив и бацала четири торпеда на две ратне ладе типа «Монарх». Сва четири су експлодирала.

Оклопњача «Беч» потопљена је. Сви наши бродови вратили су се неповређени и поред јаке непријатељске ватре.

Најновије вести

па имао већу слободу акције.

СОЛУН. — У Солуну је основан Одељак Битољског Окружног Суда за старателске и неспорне предмете, којим ће руководити одређени судја г. Риста Јанковић. Одељак је отпочео рад и налази се у ул. Краљице Олге бр. 95.

ЛОНДОН. — Јапанска влада извештава да су јапанске трупе заузеле Владивосток да би осигуравале железнички саобраћај.

Јапански амбасадор категорички демантује, да јапанска влада има каквих непријатељских намера према Русији.

Штампарска АКАВАРОНИ,